

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสร้างและใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โรงเรียนบ้านผาแดง ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระภาษาไทย
 - 1.1 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.2 คุณภาพผู้เรียน ด้านการอ่านและการเขียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 - 1.3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.4 การวิเคราะห์ผู้เรียน
2. ทฤษฎีและหลักการสอนอ่าน
 - 2.1 ความหมายของการอ่าน
 - 2.2 ประเภทของการอ่าน
 - 2.3 ระดับการอ่าน
 - 2.4 วิธีการสอนอ่าน
 - 2.5 หลักการสอนอ่าน
3. ทฤษฎีและหลักการสอนเขียน
 - 3.1 ความหมายของการเขียน
 - 3.2 หลักการเขียน
 - 3.3 จุดมุ่งหมายของการเขียน
 - 3.4 ความสำคัญของการอ่าน
 - 3.5 ความสัมพันธ์ของการอ่านและการเขียน
4. นักเรียนชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจีนฮ่อ จีนอพยพกับการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 4.1 ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจีนฮ่อ จีนอพยพกับการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 4.2 ทฤษฎีทางภาษาและการเรียนการสอนภาษาที่สอง

5. การสร้างแบบฝึก

- 5.1 ความหมายของแบบฝึก
- 5.2 ประโยชน์ของแบบฝึก
- 5.3 หลักการสร้างแบบฝึก
- 5.4 ลักษณะของแบบฝึกที่ดี
- 5.5 หลักทางจิตวิทยาในการสร้างแบบฝึก

6. ความพึงพอใจ

- 6.1 ความหมาย
- 6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และ ดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็น สื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควร แก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ชาติไทยตลอดไป (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 37)

คุณภาพผู้เรียน ด้านการอ่านและการเขียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาไทย จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพ ด้านการอ่าน และการเขียน ดังนี้

ด้านการอ่าน สามารถอ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทร้อยกรอง
ง่ายๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำ และพยางค์
หน้าที่ของคำในประโยค และข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์
สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของ
ข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน

ด้านการเขียน มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด แต่งประโยคง่ายๆ แต่งคำ
คล้องจอง แต่งคำขวัญ เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับ
ประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการ เลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับ
กาลเทศะ และมีมารยาทในการเขียน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 39)

สรุปได้ว่า เมื่อผู้เรียนเรียนรู้ภาษาไทย จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนต้องมีคุณภาพ
ด้านการอ่าน คือ สามารถอ่านออกเสียงคำ ข้อความ บทร้อยกรอง และเรื่องสั้นได้อย่างถูกต้อง
คล่องแคล่ว สามารถเข้าใจความหมายของคำ และข้อความที่อ่าน สรุปข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้
และมีมารยาทในการอ่าน ด้านการเขียนสามารถเขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียน สามารถนำคำ
ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำพื้นฐานในบทเรียน มาเขียนสื่อสารได้ถูกต้อง และมีมารยาทในการเขียน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ ๑ การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๒ การเขียน

มาตรฐาน ท ๒.๑ ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ข้อความ และเขียน
เรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมี
ประสิทธิภาพ

สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท ๓.๑ สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด
และความรู้สึกลงในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา
และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

การวิเคราะห์ผู้เรียน

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างและใช้แบบฝึกเสริมทักษะเพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โรงเรียนบ้านผาแดง สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผาแดง ประจำปีการศึกษา 2555 มีจำนวนทั้งหมด 13 คน เป็นนักเรียนชาวจีนอพยพ จำนวน 6 คน ชาวเขาเผ่าลาหู่ จำนวน 3 คน และชาวไทยใหญ่ จำนวน 4 คน ซึ่งนักเรียนทุกคนไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ หรือภาษาหลักในชีวิตประจำวัน ทำให้ส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่าน และการเขียนเป็นอย่างมาก และจากรายงานผลการสำรวจปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านผาแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2554 (โรงเรียนบ้านผาแดง, 2554 : 1) พบว่า เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านผาแดง ทดสอบการอ่านผ่านเกณฑ์ 3 คน ไม่ผ่าน 10 คน และทดสอบการเขียนผ่านเกณฑ์ 0 คน ไม่ผ่านเกณฑ์ 13 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รายงานผลการสำรวจปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านผาแดง ประจำปีการศึกษา 2554
จำนวน นักเรียนทั้งหมด 13 คน

ที่	ชื่อ-สกุล	อ่านได้			เขียนได้			หมายเหตุ
		คำ	ร้อยละ	สรุป	คำ	ร้อยละ	สรุป	
๑	เด็กชายปานทอง ลุงจัย	8	12.12	มผ.	4	5.71	มผ.	หมายเหตุ บกพร่อง 9 ประเภท
๒	เด็กชายยศสวัสดิ์ แซ่จ้าว	40	60.61	ผ.	21	46.67	มผ.	1 ทางกาเห็น
๓	เด็กชายอินันท์ ทวีอภิรติมันคง	17	25.76	มผ.	14	31.11	มผ.	2 ทางกาได้ยิน
๔	เด็กชายปรัชชัย ทวีอภิรติบุญดี	41	62.12	ผ.	22	48.89	มผ.	3 ทางปัญญา
๕	เด็กชายพลพนา ลุงกอ	10	25.00	มผ.	6	13.33	มผ.	4 ทางร่างกาย
๖	เด็กชายมานววรรณ ทวีอภิรติเสนา	32	48.48	มผ.	13	28.89	มผ.	5 ทางกาเรียนรู้
๗	เด็กชายชัยวัฒน์ แซ่เถา	26	39.39	มผ.	12	26.67	มผ.	6 ทางกาพูด/ภาษา
๘	เด็กชายศักดิ์ศรี เจียป่า	29	43.94	มผ.	11	24.44	มผ.	7 ทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
๙	เด็กชายสีละ จะพะ	30	45.45	มผ.	10	22.22	มผ.	8 ออทิสติก
๑๐	เด็กหญิงอรนิภา ทวีอภิรติมันคง	15	22.73	มผ.	11	24.44	มผ.	9 พิกการช้าช้อน
๑๑	เด็กหญิงธนพร ใจดี	40	60.61	ผ.	20	44.44	มผ.	เกณฑ์การผ่าน
๑๒	เด็กหญิงวรพล จะพะ	35	53.03	มผ.	12	26.67	มผ.	การอ่านได้ ร้อยละ ๖๐
๑๓	เด็กหญิงอชฌา จะเซ	33	50.00	มผ.	12	26.67	มผ.	และเขียนได้ ร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป

ทฤษฎีและหลักการสอนอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการสอนภาษาไทย เป็นความสามารถของมนุษย์ที่เข้าใจ การสื่อความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ เข้าใจในเนื้อเรื่อง และแนวความคิดจากสิ่งที่อ่าน ดังนั้น จึงได้มีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่าน ทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมาย ของการอ่านดังนี้

การอ่าน คือ ว่าตามตัวหนังสือ ถ้าออกเสียงด้วย เรียกว่า อ่านออกเสียง ถ้าไม่ต้องออกเสียง เรียกว่า อ่านในใจ สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ เช่น อ่านสื่อน้ำ อ่านริมฝีปาก อ่านในใจ ดีความ เช่น อ่านรหัส อ่านลายแทง คิด นับ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 : 1364)

ศิริพร ลิ้มตระการ (2543 : 5) ได้กล่าวว่าการอ่านคือ กระบวนการแห่งความคิด ในการรับ สารเข้าในขณะที่อ่านสมองของผู้อ่านจะต้องติดตามผู้เขียนหรือตีความข้อความที่อ่านไปด้วย ตลอดเวลา ผู้อ่านที่ดีนั้นจะต้องเข้าใจข้อความที่ตนอ่านได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

สุพรรณิ วราทร (2545 : 13) ได้อธิบายความหมายของการอ่านโดยสังเขปเปรียบเทียบ การอ่านกับกระบวนการถอดรหัสเป็นปฏิกิริยาอันเป็นผลจากการเห็นสัญลักษณ์ หรือข้อความ การอ่านเป็นเรื่องเกี่ยวกับทักษะทางความคิด เป็นกระบวนการทางสมองที่ซับซ้อนประกอบด้วย การเห็นและรับรู้ข้อความ (Word Perception) การเข้าใจ (Apprehension) และการแปลความหมาย (Interpretation)

บรรพต ศิริชัย (2547 : 2) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการทางความคิดในการรับสาร ขณะที่อ่านสมองของผู้อ่านจะต้องแปลความหมาย ตีความข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านไปด้วย ตลอดเวลา ในระหว่างที่ผู้อ่านกำลังอ่านหนังสืออยู่นั้น จะต้องใช้กลวิธีหลายๆ อย่าง เพื่อช่วยให้ เข้าใจเรื่องราวได้เร็วขึ้นได้แก่ ความรู้เดิมในคำศัพท์ เพื่อใช้อธิบายความหมาย แปลความ ตีความ และขยายความจากเรื่องที่อ่านได้ นอกจากนี้ผู้อ่านจะต้องมีความคิดเชิงวิจารณ์ และสร้างสรรค์ สามารถพิจารณาเหตุผลจากข้อความที่อ่าน เข้าใจความคิดหรือความมุ่งหมายของผู้เขียน รวบรวม ความคิดที่ได้จากการอ่าน แล้วนำไปประสานกับประสบการณ์เดิมของตนเป็นความคิดใหม่ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ประสารพร ชนะศักดิ์ (2542 : 10) กล่าวว่า การอ่าน คือ กระบวนการในการถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อกลาง ในการถ่ายทอด และการที่ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ ความสามารถทางภาษา ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และทัศนคติของผู้อ่าน

D. Lapp and J. Flood (อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2537 : 2) ให้คำจำกัดความของการอ่านว่า เป็นกระบวนการที่ผู้อ่านแปลความ คำ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรให้เข้าใจ ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการนี้มี 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การรับรู้ตัวอักษร คำ ประโยค และข้อความ

ระดับที่ 2 การแปลความหมายของคำ ประโยคและข้อความ

ระดับที่ 3 การทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้อ่าน โดยใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมช่วยในการตัดสินใจ

Lapp (1968 : 463) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการ รับรู้อักษร ความหมายของคำ ตีความของข้อเขียนมาเป็นความเข้าใจ ขั้นตอนแรกของการอ่าน คือ เพื่อสื่อความหมาย กระบวนการของการอ่าน คือ รับรู้ตัวอักษร รู้จุดมุ่งหมาย สามารถสื่อความหมายของข้อความนั้น และสร้างปฏิกิริยาตอบสนองกับความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อเขียน ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

จากความหมายของการอ่านที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า การอ่านหมายถึง กระบวนการทางความคิดในการรับสาร เป็นพฤติกรรมทางการใช้ภาษาแปลความหมาย ตัวอักษร คำ ข้อความ สัญลักษณ์ และภาพที่ได้ดูออกมาเป็นถ้อยคำ ในสร้างความเข้าใจ และสื่อความหมายในการรับรู้ แล้วนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งด้านสติปัญญา สังคมและอารมณ์

ประเภทของการอ่าน

การอ่าน เป็นวิธีสื่อสารที่เป็นได้ทั้งการส่งสารและการรับสาร การอ่าน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท (อ้างถึงใน ประทีป วาทิกทินกร และสมพันธ์ เลขะพันธุ์, 2540) ดังนี้

1. การอ่านออกเสียง เป็นได้ทั้งการรับสารและการส่งสาร การอ่านออกเสียง หมายถึง การเปล่งเสียงถ้อยคำ หรือเครื่องหมายต่างๆ ที่เขียนไว้ออกมา ให้ชัดถ้อยชัดคำและให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ฟัง เป็นการอ่านที่ผู้อื่นสามารถได้ยินเสียง การอ่านออกเสียงมักไม่นิยมอ่านเพื่อการรับสารโดยตรงเพียงคนเดียว เว้นแต่การอ่านบทประพันธ์เป็นท่วงทำนอง เพื่อความไพเราะเพลิดเพลิน ส่วนใหญ่การอ่านออกเสียงมักเป็นการอ่านให้ผู้อื่นฟัง

การอ่านออกเสียงให้ผู้อื่นฟังจะต้องอ่านให้ชัดเจน ถูกต้องได้ข้อความครบถ้วนสมบูรณ์ มีลีลาการอ่านที่น่าสนใจและน่าติดตามฟังจนจบ

วิธีอ่านออกเสียง ประกอบด้วย

1.1 อ่านออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน

1.2 อ่านเสียงดัง ฟังได้ทั่วถึง

1.3 อ่านให้เป็นเสียงพูดธรรมชาติ

1.4 รู้จักทอดจังหวะและลมหายใจ

2. การอ่านในใจ เป็นได้เฉพาะการรับสารเพียงทางเดียวเท่านั้น การอ่านในใจ คือ การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ วิธีอ่านในใจประกอบด้วย

2.1 ตั้งสมาธิให้แน่วแน่

2.2 กะช่วงสายตาให้ยาว

2.3 ไม่อ่านย้อนไปย้อนมา

2.4 ไม่ออกเสียงเวลาอ่าน

(อ้างอิงใน ประทีป วาทิกทินกร และสมพันธ์ เลชะพันธุ์, 2540)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การอ่านออกเสียง คือ การอ่านที่เปล่งเสียงออกมาเพื่อให้ผู้อื่นได้ฟังด้วย เป็นได้ทั้งการรับสาร และการส่งสาร ส่วนการอ่านในใจ เป็นการอ่านเพื่อรับสารเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการอ่านที่ไม่เปล่งเสียงออกมา

ระดับการอ่าน

การอ่าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. อ่านออก การที่ผู้อ่านรู้จักพยัญชนะ สระและเครื่องหมายต่างๆ สามารถอ่านออกเสียงออกมาเป็นคำได้อย่างถูกต้อง

2. อ่านเป็น เป็นการอ่านที่แตกต่างจากระดับแรกโดยสิ้นเชิง เพราะการอ่านเป็นนั้น หมายความว่า ผู้อ่านจะต้องอ่านได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว จับใจความได้ตรงตามที่ผู้เขียนต้องการทราบความหมายของข้อความทุกอย่างรวมถึงความหมายที่ผู้เขียนเจตนาแฝงเร้นไว้ สามารถเข้าใจเจตนา และอารมณ์ของผู้เขียน ตลอดจนสามารถประเมินคุณค่า และเลือกรับสิ่งดีๆ จากงานเขียนนั้นได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกฝนทักษะในการอ่านของตนเองให้มาก เพื่อที่จะได้อ่านเป็น ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนค่อนข้างนาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนอ่านออก เท่านั้น เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ในเบื้องต้นของการสอนอ่าน จึงต้องสอนให้ผู้เรียนสามารถที่จะอ่านออก เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะอ่านเป็นได้ต่อไป

วิธีการสอนอ่าน

การสอนอ่านมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการอ่านที่ดีขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาขอกล่าวถึงวิธีการสอนอ่านต่างๆ ที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 68-72) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนอ่านทั่วไปว่า เป็นวิธีการสอนอ่านที่นำมาใช้สอนได้ทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ดังนี้

1. วิธีสอนอ่านเป็นคำ (Sight Word Approach) เป็นการสอนเด็กให้อ่านเป็นคำๆ และให้เด็กอ่านก่อนที่เด็กจะจำตัวอักษรได้มากพอสมควรแล้ว จึงสอนให้รู้จักตัวสระและพยัญชนะในภายหลัง ครูอาจใช้บัตรคำในการสอน ให้ดูรูปภาพประกอบ เด็กอาจอ่านคำได้โดยการจำ วิธีนี้จะทำให้เด็กอ่านคำได้โดยใช้สายตา
 2. วิธีสอนหน่วยเสียง (Phonic Approach) ให้เด็กอ่านโดยใช้วิธีให้เด็กเข้าใจหน่วยเสียงในภาษา เช่น เสียงสระ เสียงพยัญชนะ และให้เด็กเปล่งเสียงให้ถูกต้อง หน่วยเสียงและพยัญชนะจะปรากฏในคำ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า วิธีนี้เป็นการสอนอ่านเป็นคำๆ ในแต่ละคำมีที่ให้สังเกตหน่วยเสียงได้อย่างชัดเจน
 3. วิธีสอนอ่านเบื้องต้น (Basal Reading Approach) เป็นการสอนอ่านโดยมีเนื้อหาเป็นชุดตามระดับความสามารถของเด็กตั้งแต่ง่ายไปถึงยาก เริ่มจากการอ่านคำ อ่านฟังเสียง ไปจนถึงการอ่านเพื่อเข้าใจความหมาย เนื้อหามีตั้งแต่สั้นๆ ไปจนถึงเนื้อหาที่มีความยาวหลายหน้ากระดาษ ภายในชุดการสอนอาจประกอบด้วยบัตรคำ บัตรภาพ เนื้อหาสาระที่จะให้เด็กอ่าน มีการจำกัดคำยากและเพิ่มปริมาณคำยากขึ้นตามลำดับ มีคู่มือครู และมีการทดสอบไว้สำหรับแต่ละตอนแต่ละชุด วิธีนี้จึงเป็นการกำหนดเนื้อหาที่เป็นระบบจากง่ายไปหายาก
 4. วิธีสอนอ่านเป็นรายบุคคล (Individualized Reading Approach) ต้องคำนึงถึงความต้องการ และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคลเป็นหลัก เด็กควรมีโอกาสในการคัดเลือกหนังสือที่อ่านด้วยตนเอง ซึ่งเด็กจะเลือกตามความสนใจ และระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับความสามารถของตน ครูผู้สอนจึงควรเตรียมหนังสือไว้มากๆ
- จินดา อุ่นทอง (2549 : 17) ได้ใช้วิธีการสอนอ่าน 3 แบบ ดังนี้
1. วิธีของ Gillingham วิธีสอนนี้กำหนดการสอนอ่านไว้อย่างเป็นระบบ และเป็นขั้นตอน สอนโดยการนำหลักวิชาสัทศาสตร์ คือวิชาที่ว่าด้วยธรรมชาติของการออกเสียงและเปล่งเสียงพูด (พจนานุกรม, ราชบัณฑิตยสถาน, 2538 : 821) และวิชาสรีรวิทยา ซึ่งเป็นวิชาที่ว่าด้วยเสียง (พจนานุกรม, 2538 : 802) เน้นคำที่ประสมด้วยเสียงสระ และเสียงพยัญชนะเดียวกัน โดยใช้บัตรคำในการสอน เด็กเรียนรู้คำว่าประสมด้วยตัวอักษรตัวใด เช่น ก ไก่ ข ไข่ ฮ นกฮูก เป็นต้น
 2. วิธีสอนอ่านเป็นคำ โดยการใช้ภาพเข้ามาประกอบกับคำ ช่วยให้เด็กนักเรียนจำคำได้ด้วยสายตา
 3. วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รู้จักสะกดคำ เป็นการออกเสียงให้สอดคล้องกับพยัญชนะหรือคำ นักเรียนจะสามารถนำหลักการสะกดคำไปอ่านคำใหม่ต่อไปได้

วิธีการสอนอ่านมีหลายวิธี สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการสอน ดังนี้

1. วิธีของ Gillingham ซึ่งเป็นวิธีการสอนอ่านที่เน้นการออกเสียง และแปลงเสียงพูด เน้นคำที่ประสมด้วยเสียงสระ และเสียงพยัญชนะ โดยใช้บัตรคำช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำได้ และรู้ว่าคำที่อ่านประสมด้วยสระและพยัญชนะตัวใด

2. วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ เป็นการสอนให้นักเรียนรู้จักสะกดคำ รู้จักแจกลูกพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกด สามารถนำหลักการสะกดคำไปใช้ในการอ่าน คำใหม่ได้อย่างถูกต้อง

หลักการสอนอ่าน

การอ่านนับเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องแปลสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ให้ตรงกับสารที่ผู้เขียนต้องการ การเริ่มต้นการสอนอ่านแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการรับรู้ เกิดทักษะในการอ่าน เพื่อให้การอ่านเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ต้องมีหลักสำคัญในการสอนอ่าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อพัฒนาการอ่านให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วรณี โสมประยูร (2544 : 129-130) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการสอนอ่าน ดังนี้

1. ความพร้อมของเด็ก ในการสอนครูจะต้องตรวจสอบและสร้างความพร้อมทางร่างกาย เกี่ยวกับสายตา เช่น การกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา ความพร้อมเกี่ยวกับการสังเกต เปรียบเทียบ จำแนกแยกแยะสิ่งของ การรู้จักสิ่งของทั้งของจริง และภาพ การออกเสียงเรียกชื่อสิ่งของต่างๆ รวมทั้งครูจะต้องทำให้การอ่านง่าย และสนุกด้วย

2. ความต้องการของเด็ก ครูควรทราบความต้องการในการอ่านของเด็กเป็นรายบุคคล จะต้องรู้และเข้าใจธรรมชาติของเด็กว่า เด็กทุกคนอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากช่วย ครูจะต้องรู้จักกระตุ้นความต้องการของเด็ก ให้สัมพันธ์กับการอ่าน โดยชักนำให้อ่านมากๆ จะได้มีความรู้มากเพื่อจะนำไปพูดไปแสดงได้ หรือช่วยผู้ใหญ่หาความรู้จากหนังสือได้จะเป็นการช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กได้ดีไปด้วย

3. ประสบการณ์ของเด็ก เด็กที่มีฐานะทางบ้าน ทางสังคม และทางเศรษฐกิจดี จะทำให้เด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาก ตรงกันข้ามเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ดี จะขาดประสบการณ์ในการอ่าน ดังนั้นครูจะต้องทราบประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น นำภาพสถานที่ ภาพสัตว์ ภาพสิ่งของ ฯลฯ มาให้นักเรียนมีประสบการณ์ จะช่วยให้เด็กอ่านอย่างเข้าใจ และมีความหมายสำหรับเด็กยิ่งขึ้น

4. ความสามารถในการรับรู้ของเด็ก เด็กมีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกันตามสติปัญญา ประสบการณ์ และการเรียนรู้ บางคนรับรู้ได้เร็ว จำได้ดี ทำให้มีประสบการณ์มาก ดังนั้นครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน จึงจะสามารถแก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมให้เด็กสร้างวิธีการรับรู้ได้ดีขึ้น

จากหลักการสอนอ่านข้างต้นที่กล่าวมา ผู้ศึกษาได้คำนึงถึงหลักการสอนอ่านให้กับผู้เรียนว่าในการสอนอ่าน ครูควรคำนึงถึงความพร้อม ความต้องการ ประสบการณ์ และความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีพื้นฐานในการอ่านที่แตกต่างกัน การสอนอ่านจึงควรมีแบบฝึกเสริมทักษะ และกิจกรรมที่หลากหลาย ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ยาก และไม่ยากเกินไปในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย และส่งเสริมพัฒนาการในการอ่านของผู้เรียนให้ดีขึ้น

ทฤษฎีและหลักการสอนเขียน

ความหมายของการเขียน

การเขียน เป็นทักษะที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ออกมาเป็นตัวหนังสือ อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกเพื่อการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยใช้สัญลักษณ์ ภาษาอักษร ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความต้องการ ความรู้สึกประสบการณ์ ฯลฯ ของตนให้ผู้อื่นทราบให้ผู้อ่านได้เข้าใจ กรมวิชาการ (2545 : 17) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ วิธีการสื่อสารด้วยการเขียนว่า การสื่อสาร ด้วยการเขียนมีวิธีการเดียว คือ การถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรเท่านั้น

อำไพ ลักษณะอนุสรณ์ (2545 : 27) และพูนศรี กิจเลลา (2545 : 52) สรุปความหมายของการเขียนไว้สอดคล้องกันว่า การเขียน คือ การแสดงความรู้ ความคิด และความต้องการของผู้สื่อสาร เป็นการสื่อความหมาย โดยมีตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบความรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้เขียน

อรนุช เอี่ยมธรรม (2543 : 11) ได้กล่าวถึงการเขียนว่า การเขียน เป็นทักษะทางภาษา ทักษะหนึ่งของผู้เขียนต้องมีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ออกมาเป็นตัวอักษร โดยใช้ภาษาที่สละสลวย มีการเลือกสรรคำใช้ได้ตรงกับความต้องการ และเขียนถูกต้องตามหลักการเขียน

สุทธิชัย ปัญญโรจน์ (2553) ได้ให้ความหมายของการเขียนว่า การเขียน คือ การใช้สัญลักษณ์ทางภาษาซึ่งมีลักษณะเป็นข้อความเพื่อสื่อความรู้สึก ความรู้ ความคิดต่างๆ ของผู้เขียนให้ไปสู่ผู้อ่าน

เสนีย์ วิลาวรรณ (2544 : 156-159) กล่าวถึงความหมายของการเขียนว่าหมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึกนึกคิด เรื่องราว ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ไปสู่ผู้อื่นโดยใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เพื่อสื่อไปยังผู้รับได้อย่างกว้างไกล นอกจากนั้นการเขียนยังมีคุณค่าในการบันทึก เป็นข้อมูลหลักฐานให้ศึกษาได้ยาวนาน

จากความหมายของการเขียนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเขียน คือ ทักษะทางภาษาในการสื่อความหมาย เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความต้องการ และความรู้สึกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร โดยใช้ภาษาที่สละสลวย เลือกสรรคำใช้และเขียนได้ถูกต้องตามหลักการเขียน เพื่อสื่อไปยังผู้รับได้อย่างถูกต้อง

หลักการสอนเขียน

การเขียนเป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งสำหรับนักเรียน เนื่องจากต้องใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน ดังนั้นการสอนให้นักเรียนสามารถเขียนได้ดีมีทักษะจำเป็นที่ต้องรู้หลักการสอน เพื่อเป็นแนวทางให้บรรลุดุติประสงค์ทางการเขียน

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2540 : 174-176) ได้เสนอหลักการสอนเขียน ไว้ดังนี้

1. ด้านตัวผู้เรียน ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของผู้เรียนจะช่วยให้ครูผู้สอนวางแผนการสอนได้ดีขึ้น ครูผู้สอนควรทราบเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ดังนี้

1.1 ความพร้อมของผู้เรียนในการเขียนนั้นจะต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือ ตา และความคิด ครูจำเป็นต้องทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อมเพียงใด และจะหาวิธีพัฒนาความพร้อมอย่างไร

1.2 ความสามารถในการรับรู้และการถ่ายทอดของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้ และการถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจแตกต่างกัน บางคนสามารถรับรู้ได้เร็ว บางคนช้า บางคนมีความรู้ความสามารถแต่ไม่สามารถเขียนแสดงความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ครูจึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมทักษะการเขียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้

1.3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน การเขียนเป็นทักษะเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการฟัง และอ่านมาผสมผสาน เรียงลำดับเป็นความคิดใหม่แล้วเขียนแสดงความคิดเหล่านั้นออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ ผู้เรียนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะสามารถเขียนได้ดี ในการเขียนผู้เรียนจะสามารถใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก เพราะภาษาที่มีความสัมพันธ์กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และตามธรรมชาติของผู้เรียนก็จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่แล้ว แต่จะมากหรือ

น้อยต่างกันตามโอกาสที่ได้รับการฝึกฝนมา ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยกลวิธีต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนทุกคน เพื่อทักษะในการเขียนจะได้ดีขึ้นตามไปด้วย

1.4 ความสนใจและความศรัทธาในตัวผู้เรียน การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการที่จะเขียนแสดงออก จะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือจินตนาการด้วยความเต็มใจ โดยกิจกรรมนั้น ไม่ควรยากเกินไป และรู้ผลในการกระทำกิจกรรมนั้นทันที จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและศรัทธาต่องานเขียนของเขา และช่วยพัฒนาทักษะการเขียนได้เป็นอย่างดี

2. ด้านตัวครูผู้สอน ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทักษะการเขียนได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับบทบาทของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ดังนั้นครูจึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1 ความรู้ตามหลักภาษาไทย ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาไทยทุกเรื่อง เพื่อที่จะได้นำไปสอนผู้เรียนได้ถูกต้อง

2.2 ความรู้เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการเขียน การเขียนแต่ละประเภทมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ครูจำเป็นต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายหรือแนวคิดของการเขียนแต่ละประเภท เพื่อจะได้ปลูกฝังแนวคิดแก่ผู้เรียนได้ถูกต้อง

2.3 เจตคติของครูที่มีต่อทักษะการเขียน ความรู้สึก ความคิด ความสนใจ และการมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการเขียนที่แสดงออกในขณะสอน จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกหรือเกิดเจตคติที่ดีต่อการเขียนตามครูไปด้วย ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและศรัทธา ที่จะเขียนเพิ่มขึ้น

3. ด้านวิธีการสอนของครู วิธีการสอนของครูเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทักษะการเขียนให้แก่ผู้เรียน เพราะวิธีการสอนเป็นวิธีฝึกฝนทักษะการเขียนโดยตรง การจัดกิจกรรมจึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1 การวางแผนการสอน ครูจะต้องวางแผนการสอนในแต่ละระดับชั้น หรือแต่ละบทเรียน โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระสำคัญ วุฒิภาวะของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล

3.2 การเตรียมความพร้อมสำหรับบทเรียนใหม่ ครูควรนำประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานเพื่อถ่ายโยงให้เกิดความรู้ใหม่ และช่วยทำให้บทเรียนใหม่ได้ดีขึ้น

3.3 การสอนให้เข้าใจความหมายของคำและประโยค โดยการใช้สื่อต่างๆ หรือสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดและเข้าใจความหมายด้วยตนเอง

3.4 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนให้ชัดเจน ครูควรเขียนจุดมุ่งหมายของการเรียนแต่ละครั้งให้ชัดเจน และควรให้ผู้เรียนทราบด้วย เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนรู้แนวทางและกิจกรรมจะได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

3.5 วิธีการฝึกทักษะการเขียน ผู้เรียนจะมีทักษะการเขียนได้ จำเป็นต้องมีการฝึกฝนการเขียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยฝึกจากสิ่งที่ย่อยๆ ใกล้เคียงตัวผู้เรียนก่อนแล้วค่อยๆ เพิ่มความยากขึ้นทีละน้อย ตามระดับวุฒิภาวะและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน และกิจกรรมที่ฝึกเขียนควรเป็นเรื่องที่ผู้เรียนเคยมีประสบการณ์มาก่อนจะทำให้เขียนได้ดีขึ้น

3.6 การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ผู้เรียนจะเขียนได้ดีต้องอาศัยบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกสบายใจ อบอุ่น มีอิสระเป็นตัวของตัวเอง และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนและครู ดังนั้นครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะการเขียน

3.7 การใช้สิ่งเร้าและแรงบันดาลใจ ครูควรจัดสิ่งแวดล้อม หรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนประทับใจ ไม่บีบบังคับผู้เรียนให้เขียนด้วยกรณีต่างๆ สิ่งเร้าต่างๆ เช่น สื่อ คำพูด หรือเหตุการณ์ จะช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเขียนได้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น ครูนำภาพมาให้ผู้เรียนดูแล้วเขียนบรรยายความรู้สึกที่มีต่อภาพนั้น ผู้เรียนจะเขียนได้ดีกว่าที่จะให้ผู้เรียนนึกขึ้นมาเอง

3.8 การให้ผู้เรียนภูมิใจในผลงาน การเสริมแรงด้วยวิธีการต่างๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีกำลังใจในการฝึกทักษะการเขียน โดยการนำผลงานของผู้เรียนที่ดี แสดงให้เพื่อนชม หรืออ่านให้ฟัง หรืออาจจัดประกวดผลงานการเขียนเพื่อเป็นการเร้าความสนใจ ผู้เรียนให้อยากเขียนมากขึ้น

3.9 การส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ การที่ผู้เรียนจะเขียนได้ดีนั้น จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เช่น ให้ศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด การพาไปชมนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

3.10 กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยพัฒนาทักษะการเขียนให้ผู้เรียนมากขึ้น เช่น การจัดประกวดเขียนคำขวัญ โฆษณา เรื่องความ เขียนบรรยายภาพ ฯลฯ โดยอาจให้เขียนเนื้อหาที่สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์

3.11 การประเมินผลและติดตามผล การประเมินผลและติดตามผล เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเขียน เพื่อดูความก้าวหน้าและแก้ไขปรับปรุงทักษะการเขียนให้พัฒนาสูงขึ้นตามศักยภาพและวุฒิภาวะของผู้เรียน เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น และการติดตามผลนี้ ครูควรทำอย่างสม่ำเสมอ

วรรณ โสมประยูร (2539 : 168–170) ได้เสนอหลักการสอนเขียนในลักษณะที่คล้ายๆ กันไว้ดังนี้

1. ตัวเด็ก ความรู้เกี่ยวกับภูมิหลังของเด็ก จะช่วยให้ครูวางแผนการสอน ตั้งจุดมุ่งหมาย และเลือกวิธีการใช้พัฒนาทักษะการเขียนได้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ภูมิหลังของเด็กที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะการเขียน มีดังนี้

1.1 ความพร้อมของเด็ก การเขียนเป็นทักษะที่ยุ่งยากและซับซ้อน เพราะต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อตา และความคิด ดังนั้นเด็กจะพัฒนาการเขียนได้ดี จำเป็นต้องมีความพร้อมทางกายและสมอง

1.2 ความสามารถในการถ่ายทอดและการรับรู้ของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และแสดงความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจแตกต่างกัน ครูจะต้องรู้และเข้าใจความสามารถของเด็กแต่ละคนจึงจะสามารถแก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะการเขียนให้เหมาะสมกับแต่ละคนได้

1.3 การเขียนเป็นความสามารถด้านสังเคราะห์ที่แสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ เพราะการเขียนเป็นการนำความรู้เกี่ยวกับคำหรือเนื้อเรื่อง และอื่นๆ ที่ได้จากการฟังและอ่านมา ผสมผสานเรียงลำดับเป็นความคิดใหม่ แล้วเขียนแสดงความคิดเหล่านั้นออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ ผลงานที่เขียน จึงเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดีจะสามารถเขียนได้ดี เพราะการเขียนต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดังกล่าว นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ภาษามีความสัมพันธ์กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการเขียนซึ่งตามธรรมชาติ เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่แล้ว แต่จะมากหรือน้อยต่างกันตามโอกาสที่ได้รับการฝึกฝน เนื่องจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถพัฒนาทักษะการเขียนได้ดังกล่าว ครูจึงควรเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กทุกคน เมื่อทราบว่าเด็กคนใดมีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาน้อยก็ควรหาวิธีปลูกฝังให้เกิดมีขึ้นในตัวเด็กมากขึ้นแล้ว การพัฒนาทักษะการเขียนก็จะดีได้ด้วย

1.4 ความสนใจและศรัทธาในตัวเด็ก โดยธรรมชาติเด็กจะสนใจสิ่งใกล้ตัวที่มีประโยชน์ และคุณค่าต่อตัวเขาก็คือ เขาต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย กิจกรรมนั้นไม่ควรยากเกินความสามารถที่เขาจะทำ ครูควรให้เด็กรู้ความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับคำชมเชย และอื่นๆ ถ้าครูรู้หลักความสนใจของเด็กๆ ในข้อนี้ก็จะทำให้เด็กเกิดความสนใจและศรัทธาต่องานเขียน ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาทักษะการเขียนได้เป็นอย่างดี

2. ตัวครู ในการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียน ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะทำ ให้เด็กพัฒนาทักษะการเขียนได้มากหรือน้อย ดังนั้นจึงควรกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวครูเอง เพื่อเป็นหลักการในการพัฒนาทักษะการเขียนให้กับเด็กประถมศึกษา ดังนี้

2.1 ความรู้ตามหลักภาษาไทย ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับอักษร เครื่องหมายต่างๆ วรรณตอน การสะกดการันต์ วิธีเขียนและใช้คำ-ประโยค วิธีผูกประโยค รวมทั้งระดับภาษา และอื่นๆ ซึ่งเป็นความรู้ตามหลักภาษาไทยที่ครูสามารถศึกษาได้จากตำราหลักภาษาทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับหลักภาษาเป็นสิ่งที่ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างดี เพราะเป็นความรู้พื้นฐานที่จะต้องรู้เข้าใจ และนำไปใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคล และกาลเทศะ ถ้าครูมีความรู้พื้นฐานทางหลักภาษาน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการพัฒนาทักษะการเขียนย่อมต่ำตามไปด้วย

2.2 ความรู้เกี่ยวกับจุดหมาย การเขียนมีหลายแบบอย่างแตกต่างกัน การเขียนแต่ละแบบจึงมีจุดหมาย หรือแนวคิดแตกต่างกันด้วย กล่าวคือ การเขียนบันทึกก็มีจุดหมายเพื่อสรุปสาระสำคัญไว้สำหรับเตือนความจำผู้เขียน การเขียนจดหมายก็เพื่อเล่าเรื่องราวหรือสิ่งที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อื่นรู้ การเขียนโฆษณาก็เพื่อจูงใจให้เชื่อและปฏิบัติตามและอื่นๆ ซึ่งครูจำเป็นต้องเข้าใจจุดหมาย หรือแนวคิดของการเขียนแต่ละแบบ เพื่อจะได้ปลูกฝังแนวคิดนี้ให้กับเด็กด้วย นอกจากนี้จุดหมายสำคัญที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ จุดมุ่งหมายตามระดับของผู้อ่านทั้งในด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ และชาติวุฒิ เช่นการเขียนให้เด็กอ่านกับให้ผู้ใหญ่อ่านย่อมมีจุดหมายต่างกัน

2.3 เจตคติของครูที่มีทักษะการเขียน ความคิด ความรู้สึก ความสนใจ และการเห็นคุณค่า หรือประโยชน์ในการเขียนของครูที่แสดงในขณะสอน จะทำให้เด็ก พลอยรู้สึก หรือเกิดเจตคติตามไปด้วย ถ้าครูมีเจตคติที่ดีต่อการเขียน โดยพูดถึงคุณค่า และประโยชน์ของการเขียนที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เด็กก็จะมีเจตคติที่ดีต่อการเขียนตามครูไปด้วย ทำให้เกิดความสนใจ และศรัทธาที่จะเขียนเพิ่มขึ้น

จากหลักการสอนการเขียนข้างต้นที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การสอนเขียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนและตัวครูเป็นสำคัญ กล่าวคือ ด้านผู้เรียนผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมทางการเขียน มีความสามารถในการรับรู้และถ่ายทอดการเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดทักษะในการเขียนที่ดีขึ้น และที่สำคัญต้องมีความสนใจศรัทธาในการเขียน เพราะถ้าขาดความสนใจ ไม่ศรัทธาในการเขียนแล้วก็ยากที่จะพัฒนาทักษะการเขียนให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในที่จะคอยกระตุ้น ชักจูงส่งเสริมเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเขียนที่ดี ครูจึงต้องเข้าใจหลักภาษาไทยอย่างถูกต้องชัดเจน สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาไทยได้ถูกต้อง สร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการเขียนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ รักและเกิดศรัทธาในการเขียน ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ และกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนที่หลากหลาย น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนบ่อยๆ อย่างสม่ำเสมอเหมาะสมตามวุฒิภาวะ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

จุดมุ่งหมายของการเขียน

การเขียนมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาและสาระของการเขียนนั้นๆ

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 141) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเขียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อคัดลายมือ หรือเขียนให้ถูกต้องตามลักษณะของตัวอักษรให้เป็นระเบียบ ชัดเจนและอ่านเข้าใจ
2. เพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะให้พัฒนาองงานขึ้นตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีทักษะการเขียนสะกดคำถูกต้องตามอักขรวิธี เขียนวรรคตอนถูกต้อง และเขียนได้รวดเร็ว
4. เพื่อให้รู้จักเลือกใช้ภาษาที่ดี มีคุณภาพเหมาะสมกับบุคคล และโอกาส
5. เพื่อให้สามารถรวบรวมและลำดับความคิด แล้วจดบันทึก สรุป และย่อใจความ เรื่องที่อ่านหรือฟังได้
6. เพื่อถ่ายทอดให้มีจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความรู้สึกนึกคิดเป็น เรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายอย่างแจ่มแจ้ง
7. เพื่อให้สามารถสังเกต จดจำและเลือกเฟ้นถ้อยคำ หรือสำนวนโวหารให้ถูกต้อง ตามหลักภาษา และสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ
8. เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการเขียนตามที่ตนเองสนใจ และมีความถนัด
9. เพื่อให้มีทักษะการเขียนประเภทต่างๆ และสามารถนำหลักการเขียนไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
10. เพื่อให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของการเขียนว่า มีประโยชน์ต่อการประกอบ อาชีพ และการศึกษาหาความรู้อื่นด้วย

กองเทพ เคลือบพณิชกุล (2542 : 125-126) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการเขียนออกเป็น 5 ประการดังนี้

1. การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง คือ การเขียนเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ของผู้เขียน การเขียนเพื่อเล่าเรื่องส่วนใหญ่จะใช้ในการเขียนเล่าชีวประวัติ อัตชีวประวัติ การเขียนข่าว สารคดี ต่างๆ เป็นต้น
2. การเขียนเพื่ออภิปราย คือ การเขียนเพื่อบอกวิธีทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อชี้แจง ไขคำตอบ ปัญหา ความรู้ หรือความคิดที่เข้าใจยาก เช่น การเขียนอธิบาย วิธีวิจัย วิธีประดิษฐ์เครื่องมือ อธิบาย คำศัพท์ เป็นต้น ซึ่งจะต้องเขียนลำดับขั้นตอนอย่างแจ่มแจ้ง ใช้ภาษารัดกุมและชัดเจน

3. การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น คือ การเขียนแสดงความคิดของผู้เขียนในเรื่องต่างๆ อาจจะแสดงความคิดเห็นอย่างเดียวหรืออาจประกอบด้วยคำแนะนำ ข้อคิด ข้อเตือนใจ เป็นต้น ซึ่งวิธีเขียนจะต้องใช้ข้อเท็จจริงสมบูรณ์ เหตุผลข้อดี ข้อเสียอย่างชัดเจน

4. การเขียนเพื่อชักจูงใจ เป็นการเขียนเชิญชวนให้ผู้อ่านสนใจสิ่งที่เขียน แนะนำ รวมทั้งการเขียนเพื่อเปลี่ยนความรู้สึก เปลี่ยนใจ หรือเปลี่ยนท่าทีของผู้อ่านให้คล้อยตามตามผู้เขียน ต้องการ เช่น ข้อธรรมะต่างๆ คำพังเพย เป็นต้น

5. การเขียนเพื่อสร้างจินตนาการ คือ การเขียนถ่ายทอดความรู้สึกจินตนาการให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเห็นภาพลักษณ์ตามผู้เขียน เช่น การเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร ซึ่งเป็นลักษณะบันเทิงคดีเชิงสร้างสรรค์

รัฐจิตร แก้วจำปา (2544 : 53) สรุปจุดมุ่งหมายของการเขียนได้ดังนี้

1. เขียนเพื่อให้เกิดความรู้ ได้แก่ การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง เล่าเหตุการณ์ อธิบายความหมาย เขียนข่าว เขียนวิชาการ ฯลฯ

2. เขียนเพื่อให้เกิดความบันเทิง ได้แก่ การเขียนนวนิยาย เขียนบทประพันธ์ เขียนบทเพลง เขียนละคร ฯลฯ

3. เขียนเพื่อโน้มน้าวใจได้แก่ บทความปลุกใจ คำเทศนา นิทานสอนใจ ฯลฯ

4. เขียนเพื่อติดต่อธุระ การงาน ได้แก่ การเขียนจดหมาย เขียนสัญญา เขียนคำร้อง ฯลฯ

5. เขียนเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การเขียนบทความ

ธนุ ทดแทนคุณ และกุลวดี แพทย์พิทักษ์ (2548 : 59-67) สรุปจุดมุ่งหมายของการเขียนดังนี้

1. การเขียนเพื่ออธิบาย และให้ความรู้ เป็นการเขียนเพื่อมุ่งให้ข้อมูลความรู้ เพื่อผู้อ่านได้รับข้อมูลอย่างละเอียด

2. การเขียนเพื่อเล่าเรื่องเป็นการเขียนที่มุ่งให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านเพื่อให้ได้รับอารมณ์รส ในสิ่งที่ผู้เขียนพบ หรือประสบมากับตนเอง

3. การเขียนเพื่อแนะนำหรือให้ข้อคิดเห็น เป็นการเขียนเพื่อมุ่งให้ข้อเสนอแนะ ให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ของผู้อ่าน สามารถนำไปใช้ได้จริง

4. การเขียนเพื่อโน้มน้าวใจ เป็นการเขียนเพื่อมุ่งชักจูงโน้มน้าวโฆษณา เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยหรือคล้อยตาม และอาจนำไปสู่การประเมินค่าหรือการตัดสินใจได้

5. การเขียนเพื่อสร้างแนวคิดเชิงจินตนาการ เป็นการเขียนเพื่อมุ่งนำเสนอภาพความคิดที่สร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถคิดตามไปด้วยและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

6. การเขียนเพื่อล้อเลียน-เสียดสี เป็นการเขียนเพื่อมุ่งให้ความรู้สึกลึกในลักษณะล้อเลียน เสียดสี หรืออาจประชดประชันเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก

7. การเขียนเพื่อแจ้งให้ทราบข้อเท็จจริง เป็นการเขียนเพื่อมุ่งให้ข้อมูลที่แท้จริง นำเสนอรายละเอียดเพื่อการนำไปปฏิบัติจริง บางครั้งอาจอ้างอิงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

8. การเขียนเพื่อให้ข้อมูล เป็นการเขียนเพื่อมุ่งให้รายละเอียด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เขียนเอง เพื่อสื่อสารให้กับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้รับทราบในประโยชน์ทางธุรกิจ กิจกรรม และเรื่องสำคัญของเรา

จากจุดมุ่งหมายของการเขียนข้างต้น สรุปได้ว่า การเขียนควรมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ ดังนี้ 1. เพื่อคัดลายมือ หรือเขียนให้ถูกต้องตามลักษณะของตัวอักษร 2. เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนให้ดีขึ้นตามวัย 3. เพื่อเขียนคำ ข้อความ และประโยคในการสื่อสารได้ถูกต้อง ชัดเจน และ 4. เพื่อนำหลักการเขียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ความสำคัญของการเขียน

การเขียนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการศึกษาเล่าเรียน เพราะในการเรียนการสอนเกือบทุกวิชาต้องอาศัยการจดบันทึกและตอบปัญหา นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาต่างๆ มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการเขียน ดังที่ นพดล จันทรเพ็ญ (2531 : 9) วรณี โสมประยูร (2539 : 140) กองเทพ เคลือบพณิชกุล (2542 : 124-125) และถวัลย์ มาศกรัส (2545 : 1) ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของการเขียน ไว้ดังนี้

1. การเขียนเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่ต้องการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตนเสนอผู้อ่าน
2. การเขียนเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ หรือมรดกทางปัญญาของมนุษย์
3. การเขียนสามารถสร้างความสามัคคีในมนุษยชาติ
4. การเขียนเป็นเครื่องระบายออกทางอารมณ์ของมนุษย์ หรือเป็นการระบายเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้เขียนเกิดความรู้สึกประทับใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
5. เป็นการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ ซึ่งตนเองมีประสบการณ์มาก่อน
6. เป็นการแสดงออกซึ่งภูมิปัญญาของผู้เขียน
7. เป็นอาชีพอย่างหนึ่งที่ได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติ
8. เป็นการพัฒนาความสามารถและบุคลิกส่วนบุคคลให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการแสดงความรู้สึกลึกและแนวความคิด
9. เป็นเครื่องวัดความเจริญทางด้านอารยธรรมทางภาษาของมนุษย์

10. เป็นการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม

11. เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าของมนุษย์

12. เป็นเครื่องจรรโลงแก่สังคมมนุษย์ที่จะให้ความเพลิดเพลินแก่คนเราทุกเพศทุกวัย

สรุปได้ว่า การเขียนมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ทั้งทางด้านการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ภูมิปัญญา และประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความคิด สติปัญญาของบุคคล

ความสัมพันธ์ของการอ่านและการเขียน

การอ่านและการเขียนเป็นทักษะ 2 ประการในทักษะ 4 ประการ ที่มนุษย์ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน การฟังและการพูด เป็นทักษะที่ถูกมองว่าง่ายมากกว่าการอ่านและการเขียนเพราะใครๆ ที่ไม่มีอวัยวะทางการออกเสียงและฟัง คนพิการก็สามารถพูดได้และฟังได้ทั้งนั้น ส่วนการอ่านและการเขียนถูกมองว่าเป็นทักษะที่ยาก โดยเฉพาะการเขียนแต่ความจริงแล้วทักษะทั้งสองนี้ไม่ใช่เรื่องยาก หากมีความตั้งใจ อดทน และฝึก อีกทั้งยังเป็นเรื่องของความชอบส่วนตัว เนื่องจากมีหลายคนที่ไม่ชอบพูด หากแต่ชอบเขียน และอีกหลายคนที่ประทับใจกับการอ่านจดหมายรักมากกว่าการฟังคำว้าก

บงกช สิงหกุล (2550, ออนไลน์) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการเขียน ดังนี้

1. นักเขียนที่ดีมักจะเป็นนักอ่านที่ดี
2. นักเขียนที่เก่ง มักจะอ่านมากกว่านักเขียนที่ไม่เก่ง
3. นักอ่านที่เก่งมักจะเขียนประโยคได้ดีกว่านักอ่านไม่เก่ง

พ่อแม่ทุกคนมีความเชื่อว่าเด็กที่ชอบอ่านหนังสือจะเรียนหนังสือเก่งเพราะในระบบการศึกษาไทยยังเน้นการเรียนรู้ด้วยการอ่าน มิใช่การฝึกปฏิบัติมีหลักการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยคำরাหรือหนังสือเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นนักเรียนต้องอ่านหนังสือจึงจะสอบได้ และมีเด็กหลายคนทั้งๆ ที่ฉลาดแต่ก็สอบตกเพราะไม่ชอบอ่านหนังสือหรือเด็กบางคนอ่านหนังสือเก่งแต่ไม่อาจถ่ายทอดความรู้นั้นมาทางภาษาเขียนได้ ก็ทำให้เด็กคนนั้นอาจสอบตกได้

การอ่านและการเขียนจึงเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน และในเมื่อการอ่านและการเขียน เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชีวิต เราจึงควรส่งเสริมกิจกรรมทั้งสองแก่เยาวชน

จากคำกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การอ่านเป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์กับการเขียน ถ้าเขียนตามการอ่านออกเสียงไม่ถูกต้องจะทำให้เขียนผิดไปด้วย และถ้าอ่านออกแล้วไม่สามารถเขียนถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือได้ก็ไม่มีประโยชน์ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการอ่านและทักษะการเขียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้เด็กสามารถอ่านออกตลอดจนสามารถถ่ายทอด

ออกมาเป็นตัวหนังสือได้อย่างถูกต้อง และเมื่อเด็กอ่านมากเท่าไร ก็จะสามารรถเก็บเกี่ยวความรู้ ความชำนาญทางภาษา และประสบการณ์ต่างๆ มากพอที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการเขียนได้มากขึ้นตามไปด้วย

นักเรียนชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจีนฮ่อ จีนอพยพกับการเรียนรู้ภาษาไทย

ในภาคเหนือของประเทศไทย มีชนเผ่าที่เป็นชาวเขาและชนกลุ่มน้อยชาวจีนฮ่อได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลานาน ปกติจะมีภาษาพูดและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนไทยทั่วไป

นักเรียนชาวเขา และชนกลุ่มน้อยชาวจีนฮ่อกับการเรียนรู้ภาษาไทย

ชาวเขา และชนกลุ่มน้อยชาวจีนฮ่อที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ต่างก็มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเช่นเดียวกับพลเมืองไทยส่วนใหญ่ คือต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษา เมื่อมีอายุถึงเกณฑ์ แต่การจัดการศึกษาที่มีนักเรียนเป็นชาวเขา หรือชาวจีนฮ่ออพยพ มีปัญหามากมาย ทำให้การจัดการศึกษาแก่ชาวเขาไม่ประสบความสำเร็จ หรือบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่คาดไว้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่เด็กชาวเขาและชาวจีนฮ่ออพยพ โรงเรียนบ้านผาแดง เป็นโรงเรียนหนึ่งที่ประสบปัญหาดังกล่าว เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนที่เป็นชาวจีนฮ่ออพยพ ร้อยละ 50 ชาวเขาเผ่าลาหู่ ร้อยละ 25 และชาวไทยใหญ่ ร้อยละ 25 ซึ่งเด็กนักเรียนชาวเขาเผ่าลาหู่ ชาวไทยใหญ่และชาวจีนฮ่ออพยพส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางภาษาเป็นของตนเอง คือมีภาษาประจำเผ่าซึ่งใช้ติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน เมื่อเด็กนักเรียนเหล่านี้มาโรงเรียนและต้องเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ก็จะประสบความยากลำบากในการเรียน เนื่องจากการได้รับอิทธิพลของภาษาถิ่นหรือภาษาประจำเผ่าที่เด็กเคยชินมาแต่แรก ภาษาถิ่นหรือภาษาประจำเผ่านี้แตกต่างจากภาษาไทยมากทั้งในเรื่องของคำและความหมาย เสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์บางเสียง เสียงพยัญชนะตัวสะกดบางตัว และเสียง ร ล ว ควบกล้ำ เป็นต้น ความแตกต่างเหล่านี้เป็นปัญหาในการออกเสียงเมื่อต้องอ่านคำในภาษาไทย นอกจากนี้ในพื้นที่หมู่บ้านผาแดงยังมีการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อสอนภาษาจีนให้แก่เด็กในพื้นที่ด้วย ซึ่งการเรียนการสอนภาษาจีนจะต้องเรียนรู้ อ่านและเขียนเป็นคำๆ ไป ไม่มีการแจกลูกประสมคำเหมือนคำในภาษาไทย การที่เด็กชาวเขาเผ่าลาหู่ ชาวไทยใหญ่ และชาวจีนฮ่ออพยพยังคงใช้ภาษาแม่ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเรียนภาษาจีนที่โรงเรียนจีนตอนเย็นหลังเลิกเรียนทุกวัน ย่อมส่งผลกระทบในหลายๆ ด้านต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของเด็ก

ทฤษฎีทางภาษาและการเรียนการสอนภาษาที่สอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง

ศรีวิไล พลมณี (2545 : 12) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง หมายถึง กฎเกณฑ์ การเรียนรู้ภาษาที่สองของมนุษย์การเรียนรู้ภาษาที่สองไม่ได้เกิดขึ้นง่ายด้ายกับทุกคนเหมือนกับการเรียนภาษาแรก แม้จะมีเวลาเรียนมากก็ตาม บางคนอาจประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองมากกว่าคนอื่นๆ ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายๆ อย่างที่มีผลต่อการเรียนภาษาที่สอง เช่น อายุ สถานการณ์ทางการเรียน แรงจูงใจในการศึกษาภาษา ความมั่นใจในตนเองสูง ทักษะที่ดีต่อภาษา

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการจัดการเรียนรู้ภาษาที่สองให้ใกล้เคียงกับภาษาแรกให้มากที่สุด ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น

1. ให้ผู้เรียนไปเรียนในประเทศเจ้าของภาษาเมื่อยังเป็นเด็กเล็กๆ
2. ให้เจ้าของภาษาเป็นผู้สอนให้ ขณะที่ผู้เรียนยังเป็นเด็กเล็กๆ ในประเทศของผู้เรียน
3. เรียนภาษาโดยใช้ภาษานั้นเป็นสื่อในการเรียนวิชาอื่นๆ ในประเทศที่ใช้ภาษาที่สองเป็นภาษาราชการ
4. เรียนโดยวิธีการแปล
5. เรียนโดยวิธีการเลียนแบบหรือพูดตามผู้สอน เพื่อจะได้จำและสร้างความเคยชินในภาษาใหม่ตามแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม
6. เรียนโดยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูล เพื่อผู้เรียนมีโอกาสใกล้ชิดกับภาษาที่เรียนสามารถวิเคราะห์และสร้างกฎเกณฑ์ของภาษานั้นขึ้นมาจากแนวความคิดของกลุ่มพุทธรนิยมหรือวิตรรกาท

จิตวิทยาการสอนทางภาษา

การใช้ภาษาเป็นสิ่งที่ซับซ้อนมาก ต้องอาศัยความสามารถในการถ่ายทอดและแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาเป็นภาษาจึงจะทำให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักจิตวิทยาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจภาษาได้มากขึ้น

ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์ (2548 : 116-117) ได้กล่าวว่า การสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาจำเป็นต้องมีลำดับขั้นเพื่อให้การเรียนรู้มีความเหมาะสมและสามารถตอบสนองผู้เรียนได้ดีที่สุด ดังนี้ต่อไปนี้

1. ครูควรตรวจสอบความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน ว่าได้มีความรู้เดิมในด้านภาษาเป็นอย่างไร เพื่อจะได้จัดเนื้อหาใหม่ให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาเดิมของผู้เรียน

2. ตรวจสอบเนื้อหาวิชาด้านภาษาที่จะสอนให้มีความหมายกับผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เพราะสิ่งที่มีความหมายและการใช้บ่อยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ภาษาในระดับต้นๆ ครูจึงควรเตรียมเนื้อหาทั้งภาษาเขียน ภาษาพูด ให้เหมาะสมกับวัยและชั้นของผู้เรียนด้วย

3. ตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจกับสิ่งที่ท่านคาดหวังจะให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้น การเรียนรู้โดยการตั้งใจหรือตั้งใจนั้นได้ผลสูงกว่าเรียนโดยไม่ตั้งใจ ครูจึงจำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ รู้วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการเรียน

4. จัดให้มีการฝึกหัดอย่างเหมาะสม การฝึกหัดกับการเรียนรู้ทางภาษาจำเป็นต้องมีคู่กันเสมอ เพราะเป็นการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตอบสนองให้เกิดความชำนาญเพิ่มขึ้น และเพื่อให้เกิดการจำได้ นอกเหนือจากความเข้าใจ ควรกำหนดบทเรียนให้เหมาะสมแก่การฝึกด้วย รวมทั้งมีการทดสอบความรู้และความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนจนเป็นที่พอใจ

5. ให้มีความรู้ที่จะตอบสนองได้อย่างถูกต้อง การที่ผู้เรียนจะเกิดความรู้ที่จะตอบสนองอย่างถูกต้อง จำเป็นที่ครูจะต้องพิจารณาใช้การบอกแนะและการเสริมแรง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้วิธีที่ถูกต้อง ทำให้การเรียนรู้ ขั้นตอนไปและเข้าใจดีขึ้น เช่น ความสามารถออกเสียงคำต่างๆ ได้ถูกต้อง เมื่อรู้ความหมายก็ทำให้อ่านเรื่องราวได้ดีขึ้น

6. จัดสภาพการณ์ที่ลดสิ่งขัดขวาง โดยการพิจารณาเนื้อหาวิชาที่แตกต่างกันให้แยกสอนจากกัน ถ้าการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันนำมารวมกันด้วยกัน และแยกแยะให้เห็นความแตกต่างหากครูต้องการเน้นความแตกต่างก็ต้องแสดงให้เด่นชัด

7. จัดวิธีวัดผลที่เหมาะสม โดยพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งให้สอดคล้องกับพื้นฐาน เนื้อหาที่ผู้เรียนได้รับด้วย

จากลักษณะทางภาษาของมนุษย์ข้างต้นพบว่า มนุษย์มีพัฒนาการทางภาษาที่แตกต่างกันตามช่วงอายุ ทั้งนี้จิตวิทยาทางการสอนภาษาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีการรับรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีได้

หลักสำคัญในการเรียนภาษาที่สอง

ศรีวิไล พลมณี (2545 : 188) ได้กล่าวถึงความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาที่สองว่าเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาที่สอง คือ ครูควรส่งเสริมให้เด็กได้เรียนหลายๆ วิธี ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาวิธีเรียนของตน พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นวิธีเรียนตามลักษณะเนื้อหาวิชาและวิธีสอน และครูควรสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้ฝึกฝนตลอดทั้งที่จะเสี่ยงในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าใช้สมองในการเดาอย่างมีหลักการ โดยจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้อบอุ่น และปลอดภัยที่เด็กจะกล้าคิดกล้าเดา ความกล้าริเริ่มแสดงออก ด้วยเหตุนี้จึงมี

การผลิตสื่อการเรียน จัดวิธีสอน และกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนองความต้องการความถนัด และบุคลิกวิธี
การเรียนรู้ของเด็กในแบบต่างๆ ในการเรียนภาษาที่สอง มีแนวทางการสอนที่เป็นหลักการ ดังนี้

1. การสอนภาษาที่สองจะมีประสิทธิภาพที่ดี ผู้เรียนต้องมีต้นแบบที่ดี ทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การด้อยในด้านใดด้านหนึ่ง ครูควรต้องหาสื่อหรือวิธีการอื่นๆ เสริม

2. การสอนภาษาที่สอง ต้องสอนจากสิ่งอยู่ใกล้ตัวออกไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัวจากง่ายไปหายาก จากการฟังไปสู่การพูด แล้วจึงสอนทักษะการอ่านไปหาทักษะการเขียนหรือการใช้ทักษะ
สัมพันธ์

3. การสอนภาษาที่สอง ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา มีการติชม
ไม่ว่าถูกหรือผิดทันที เป็นการแก้ไขการติดเป็นนิสัย (นที เรือนแก้ว, 2539 : 10)

หลักการสอนภาษาที่สองด้านทักษะการเขียนพอสรุปได้ว่า ภาษาเขียน เป็นการสื่อความ
ที่ยาก ผู้เรียนต้องผ่านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน จนคล่อง ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้
เรียนหลายๆ วิธี จัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้กล้าคิดกล้าแสดงออก กล้าใช้สมองใน
การเดาอย่างมีหลักการ ต้องสอนจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก
รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา การสอนจึงจะเกิดประสิทธิภาพ

แบบฝึกเสริมทักษะ

ความหมายของแบบฝึกเสริมทักษะ

วิวัฒน์ ประสานสุข (2541 : 10) ให้ความหมายของแบบฝึกว่า หมายถึง เอกสารที่เป็นสื่อ
การสอนสำหรับนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถจนเกิดทักษะสูงขึ้น

กองวิจัยทางการศึกษา (2545 : 63) กล่าวว่า แบบฝึกเสริมทักษะ คือ แบบฝึกที่มีไว้ให้
ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยเสริมทักษะ ให้เกิดทักษะ และความแตกฉานในบทเรียน

นิภา แก้วประทีป (2546) กล่าวว่า แบบฝึกเป็นส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือช่วยเสริม
ทักษะการใช้ภาษาไทยให้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยการส่งเสริมและความเอาใจใส่จากครูผู้สอน

สุพัฒน์ จันทร์แดง (2547 : 27) ได้กล่าวถึงความหมายของแบบฝึกเสริมทักษะว่า
เป็นเครื่องมือที่ใช้ฝึกทักษะทางภาษา เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และทำซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นการ
เสริมให้เกิดทักษะที่ถูกต้อง และเป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมจากบทเรียน ช่วยฝึกทักษะการใช้ภาษาดีขึ้น
และช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้คงทน

สรุปได้ว่า แบบฝึกเสริมทักษะ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ฝึกทักษะทางภาษา ที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และทำซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบฝึกที่เพิ่มหรือเสริมจากบทเรียน เพื่อช่วยฝึกทักษะการใช้ภาษา และช่วยเสริมทักษะทางภาษาที่คงทนให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของแบบฝึก

จากการศึกษาเรื่องประโยชน์ของการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ดังนี้

ภาสินี ชันแก้ว (2547 : 23) กล่าวว่า แบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อที่จะทำให้นักเรียนมีทักษะหรือมีความสามารถทางการฟัง พูด อ่าน และเขียนสูงขึ้น นอกจากนั้นยังทำให้นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนสูงกว่าวิธีสอนที่ใช้กิจกรรมการสอนในคู่มือครู

กรรณิการ์ พวงเกษม (2540 : 7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกหัด ที่มีต่อการเรียนรู้คือ

1. เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครูได้มาก เพราะแบบฝึกหัดเป็นสิ่งที่จัดทำอย่างเป็นระบบระเบียบ
2. ช่วยเสริมทักษะทางการใช้ภาษา แบบฝึกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กฝึกทักษะการใช้ภาษาได้ดีขึ้น แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วย
3. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกันการให้เด็กทำแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับความสามารถจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านจิตใจมากขึ้น
4. แบบฝึกช่วยเสริมให้ทักษะทางภาษาคงทน โดยกระทำดังนี้
 - 4.1 ฝึกทันทีหลังจากที่เด็กได้เรียนรู้สิ่งนั้นๆ
 - 4.2 ฝึกซ้ำหลายๆ ครั้ง
 - 4.3 เน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการฝึก
5. แบบฝึกที่ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้หลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง
6. แบบฝึกที่จัดทำขึ้นเป็นรูปเล่ม เด็กสามารถเก็บรักษาไว้เพื่อเป็นแนวทางและทบทวนด้วยตนเองได้ต่อไป
7. การให้เด็กทำแบบฝึก ช่วยให้เด็กเห็นจุดเด่น หรือปัญหาต่างๆ ของเด็กได้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ทันทั่วทั้งที่
8. แบบฝึกที่จัดทำขึ้นนอกเหนือจากที่มีอยู่ในหนังสือ จะช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่

9. แบบฝึกที่จัดพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้ว จะช่วยให้ครูประหยัดทั้งแรงงานและเวลา ในการที่ต้องจัดเตรียมสร้างแบบฝึกอยู่เสมอ ในด้านผู้เรียนก็ไม่ต้องเสียเวลาลอกแบบฝึกจากตำราเรียน ทำให้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่างๆ ได้มากขึ้น

10. แบบฝึกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่ม แนนอนต้องลงทุนต่ำกว่าที่จะพิมพ์ลงกระดาษใบทุกครั้ง และผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระเบียบ

จากประโยชน์ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในกระบวนการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้ครูผู้สอนสอนง่ายขึ้น ยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

ทฤษฎีและแนวคิดในการสร้างแบบฝึก

การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะนั้น มีหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และสัมพันธ์กับการสร้างแบบฝึก โดยใช้ทฤษฎีของ Edward I. Thorndike กล่าวคือ

กฎที่ 1 กฎแห่งผลที่พอใจ (Law of Effect) กฎนี้กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้แล้วว่า ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ก็ไม่อยากจะเรียนหรือเกิดความเบื่อหน่าย

กฎที่ 2 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัด กระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร

กฎที่ 3 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าร่างกายเกิดความพร้อมแล้วได้กระทำให้ยอมเกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าไม่พร้อมที่จะทำแล้วถูกบังคับให้กระทำจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ (อ้างถึงใน ภาสินี ชันแก้ว, 2547 : 23-24)

นอกจากทฤษฎีดังกล่าวของธอร์นไดค์แล้ว ทฤษฎีการสร้างเงื่อนไขและการเสริมแรงของ Skinner ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ดีต้องมีการเสริมแรง โดยมีหลักการและแนวคิดว่าการวัดพฤติกรรมที่ตอบสนอง ควรจำกัดอยู่ที่พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน และพฤติกรรมที่สังเกตได้นั้นสามารถวัดโดยการพิจารณาความถี่ของการตอบสนองในช่วงใดช่วงหนึ่ง และอัตราการตอบสนองจะเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเสริมแรง

สกินเนอร์ ได้แบ่งการเสริมแรงเป็น 2 ลักษณะ คือ การเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบ โดยสรุปวิธีการเสริมแรงนั้นต้องทำทุกครั้ง แต่อาจให้แต่ละครั้งไม่เท่ากัน หรือให้ตัวเสริมแรงเป็นบางครั้ง

Piaget ได้กล่าวว่า ความคิดและสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาได้เนื่องจากมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมาเป็นเครื่องกระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเองให้เกิดความสมดุลกับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา (เพ็ญศรี กันกา, 2546, บทนำ)

ดังนั้นในการสร้างแบบฝึกทักษะ ครูจะต้องสร้างแบบฝึกทักษะให้เหมาะสมกับเด็กนักเรียน ฝึกให้เด็กนักเรียนได้ฝึกกระทำบ่อยๆ และทุกๆ ครั้งครูจะต้องให้กำลังใจเด็กนักเรียน เมื่อทำแบบฝึกหัดเสร็จเพื่อเป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้เด็กเกิดความพึงพอใจและอยากจะทำแบบฝึกในครั้งต่อไป

หลักการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ

ในการจัดทำแบบฝึกนั้นครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กในการจัดทำแบบฝึก ควรจัดทำให้มากพอทั้งของเด็กเก่งและเด็กอ่อน ซึ่งเด็กจะได้เลือกทำตามความสามารถ แบบฝึกนั้นควรชัดเจน มีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้หลักจิตวิทยาของเด็กและการเน้นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

สุรินทร์ พลับเที่ยง (2551 : 43-44) ได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ในแต่ละแบบฝึกอาจมีเนื้อหาสรุปย่อ หรือเป็นหลักเกณฑ์ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาทบทวนก่อน
2. ต้องให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาก่อนใช้แบบฝึก
3. ควรสร้างแบบฝึกให้ครอบคลุมเนื้อหา และจุดประสงค์ที่ต้องการและไม่ยากหรือง่ายเกินไป
4. คำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และความแตกต่างของผู้เรียน
5. ควรศึกษาแนวการสร้างแบบฝึกให้เข้าใจก่อนปฏิบัติการสร้าง อาจนำหลักการของผู้อื่น หรือทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษา หรือนักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และสภาพการณ์ได้
6. ควรมีคู่มือการใช้แบบฝึก เพื่อให้ผู้สอนคนอื่นนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง หากไม่มีคู่มือต้องมีคำชี้แจงขั้นตอนการใช้ที่ชัดเจน แนบไปในแบบฝึกด้วย
7. การสร้างแบบฝึกควรพิจารณารูปแบบให้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละเนื้อหาวิชา
8. การออกแบบชุดฝึกควรมีความหลากหลาย ไม่ซ้ำซาก ไม่ใช้รูปแบบเดียว เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหลายๆ แบบ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะอย่างกว้างขวาง และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย
9. การใช้ภาพประกอบเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้แบบฝึกนั้นน่าสนใจ

10. แบบฝึกต้องมีความถูกต้อง อย่าให้มีข้อผิดพลาดโดยเด็ดขาด เพราะผู้เรียนจะจำในสิ่งที่ผิดๆ ตลอดไป

สุทธัญญา รัตนบรรพต (2552 : 56) ได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ ดังนี้

1. สร้างแบบฝึกเสริมทักษะให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน คือ ไม่ง่ายไม่ยากจนเกินไป
2. เรียงลำดับแบบฝึกเสริมทักษะจากง่ายไปหายาก โดยเริ่มจากการฝึกออกเสียงเป็นพยางค์ คำ วลี ประโยค และคำประพันธ์
3. แบบฝึกเสริมทักษะบางแบบควรใช้ภาพประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการฝึก และจะช่วยข่วยให้ติดตามต่อไปตามหลักของการงูใจ
4. แบบฝึกเสริมทักษะที่สร้างขึ้นเป็นแบบฝึกสั้นๆ ง่ายๆ ใช้เวลาในการฝึกประมาณ 30 ถึง 45 นาที
5. เพื่อป้องกันความเบื่อหน่าย แบบฝึกต้องมีลักษณะต่างๆ เช่น ประสมคำจากภาพ เล่นกับบัตรภาพ เติมคำลงในช่องว่าง อ่านคำประพันธ์ ฝึกร้องเพลง และใช้เกมต่างๆ ประกอบจากแนวทางในการสร้างแบบฝึกที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาโดยเรียงลำดับจากเรื่องที่ง่ายไปหายาก
2. เนื้อหาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง
3. เนื้อหาในแบบฝึก อ่านเข้าใจง่าย
4. ตัวหนังสือมีการเน้นสีต้นเพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเรียน
5. ตัวหนังสือมีขนาดเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
6. คำชี้แจง คำสั่งมีความชัดเจน เข้าใจง่าย
7. กิจกรรมในแบบฝึกเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก
8. กิจกรรมมีความหลากหลาย เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย
9. มีภาพประกอบเพื่อกระตุ้นความสนใจ
10. กิจกรรมสามารถประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนได้จริง

ลักษณะของแบบฝึกที่ดี

กุสยา แสงเดช (2545 : 6-7) ได้กล่าวแนะนำผู้สร้างแบบฝึก ให้ยึดลักษณะแบบฝึกที่ดี

ดังนี้

1. แบบฝึกที่ดีควรมีความชัดเจนทั้งคำสั่งและวิธีทำ คำสั่งหรือตัวอย่างแสดงวิธีทำที่ใช้ไม่ควรยาวเกินไป เพราะจำทำความเข้าใจยาก ควรปรับให้ง่ายและเหมาะสมกับผู้ใช้ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองได้

2. แบบฝึกที่ดีควรมีความหมายต่อผู้เรียน และตรงตามจุดหมายของการฝึก ลงทุนน้อย ใช้ได้นาน ทนสมัย

3. ภาษาและภาพที่ใช้ในแบบฝึกเหมาะกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

4. แบบฝึกที่ดีควรแยกฝึกเป็นเรื่องๆ แต่ละเรื่องไม่ควรยาวเกินไป แต่ควรมีกิจกรรมหลายแบบ เพื่อสร้างความสนใจ และไม่เบื่อในการทำ และฝึกทักษะใดทักษะหนึ่งจนชำนาญ

5. แบบฝึกที่ดี ควรมีทั้งแบบกำหนดคำตอบในแบบ และให้ตอบโดยเสรี การเลือกใช้คำข้อความ รูปภาพในแบบฝึก ควรเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยและตรงกับความสนใจของนักเรียน ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและพึงพอใจแก่ผู้ใช้ ซึ่งตรงกับหลักการเรียนรู้ว่า นักเรียนจะเรียนได้เร็วในการกระทำที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ

6. แบบฝึกที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้รู้จักค้นคว้ารวบรวมสิ่งที่พบเห็นบ่อยๆ หรือที่ตัวเองเคยใช้ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องนั้นๆ มากยิ่งขึ้น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์ และมองเห็นว่าสิ่งที่ได้ฝึกนั้น มีความหมายต่อเขาตลอดไป

7. แบบฝึกที่ดีควรตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคน มีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน เช่น ความต้องการ ความสนใจ ความพร้อม ระดับสติปัญญา และประสบการณ์ เป็นต้น ฉะนั้นการทำแบบฝึกแต่ละเรื่องควรจัดทำให้มากพอ และมีทุกระดับตั้งแต่ง่าย ปานกลาง จนถึงระดับค่อนข้างยาก เพื่อว่าทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน จะได้เลือกทำได้ตามความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้ประสบความสำเร็จในการทำแบบฝึก

8. แบบฝึกที่ดีจัดทำเป็นรูปเล่ม นักเรียนสามารถเก็บรักษาไว้เป็นแนวทาง เพื่อทบทวนด้วยตนเองต่อไป

9. การที่นักเรียนได้ทำแบบฝึก ช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่น หรือปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ทันทั่วถึง

10. แบบฝึกที่ดีจัดขึ้น นอกจากมีในหนังสือเรียนแล้ว จะช่วยให้ นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่

11. แบบฝึกที่ดีจัดพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้ว จะช่วยให้ครูประหยัดแรงงานและเวลาในการที่จะต้องเตรียมแบบฝึกอยู่เสมอ ในด้านผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลาในการลอกแบบฝึกจากตำราเรียน หรือกระดานดำ ทำให้มีเวลาและโอกาสได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ ได้มากขึ้น

12. แบบฝึกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะการพิมพ์เป็นรูปเล่มที่แน่นอน ลงทุนต่ำกว่า การที่จะใช้พิมพ์ในกระดาษไขทุกครั้งไป นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการที่ผู้เรียนสามารถบันทึก และมองเห็นความก้าวหน้าของตนได้อย่างมีระบบและมีระเบียบ

สุพรรณิ ไชยเทพ (2544 : 19-20) ได้สรุปลักษณะของแบบฝึกเสริมทักษะที่ดีว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ต้องมีความชัดเจนทั้งคำชี้แจง คำสั่ง ง่ายต่อการเข้าใจ
 2. ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
 3. มีภาษาและรูปภาพที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
 4. แบบฝึกแต่ละเรื่องไม่ควรยาวมากเกินไป
 5. ควรมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ
 6. ควรตอบสนองความต้องการ และความสนใจของนักเรียน สร้างความสนุกสนาน
- ผลิตผลิตขึ้นแบบฝึก

7. มีคำตอบที่ชัดเจน
 8. แบบฝึกที่ดีสามารถประเมินความก้าวหน้า ความรู้ของผู้เรียนได้
- จากแนวคิดข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า แบบฝึกเสริมทักษะที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้
1. ควรมีข้อแนะนำในการใช้
 2. คำสั่ง หรือคำชี้แจงต้องมีความชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจ
 3. วัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้
 4. มีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
 5. มีความน่าสนใจ และมีรูปภาพประกอบที่ดึงดูดใจผู้เรียน
 6. มีความยากง่าย เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
 7. สามารถประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนได้จริง
 8. ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายความพึงพอใจไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

อุทัยพรรณ สุดใจ (2545 : 7) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาจจะเป็นไปในเชิงประเมินค่า ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น เป็นไปในทางบวกหรือทางลบ

สายจิตร์ เหมทานนท์ (2546 : 14) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่ถ้าเมื่อใดที่สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ก็จะเกิดความรู้สึกทางบวกแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งใดสร้างความรู้สึกผิดหวังไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจ

อรรถพร หาญวานิช (2546 : 29) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้นๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

นักวิชาการได้พัฒนาทฤษฎีที่อธิบายองค์ประกอบของความพึงพอใจ และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับปัจจัยอื่นๆ ไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

Korman, A.K. (1977 อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเทียง และอัญชลี โพธิ์ทอง, 2542 : 161-162) ได้จำแนกทฤษฎีความพึงพอใจในงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีการสนองความต้องการ กลุ่มนี้ถือว่าความพึงพอใจ ในงานเกิดจากความต้องการส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อผลที่ได้รับจากงานกับการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายส่วนบุคคล

2. ทฤษฎีการอ้างอิงกลุ่ม ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณลักษณะของงานตามความปรารถนาของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกให้กลุ่มเป็นแนวทางในการประเมินผลการทำงาน

Manford, E. (1972 อ้างใน สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง, 2542 : 162) ได้จำแนกความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจงานจากผลการวิจัยออกเป็น 5 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มความต้องการทางด้านจิตวิทยา กลุ่มนี้ได้แก่ Maslow, A.H., Herzberg. F และ Likert R. โดยมองความพึงพอใจงานเกิดจากความต้องการของบุคคลที่ต้องการความสำเร็จของงานและความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น
2. กลุ่มภาวะผู้นำมองความพึงพอใจงานจากรูปแบบและการปฏิบัติของผู้นำที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา กลุ่มนี้ได้แก่ Blake R.R., Mouton J.S. และ Fiedler R.R.
3. กลุ่มความพยายามต่อรางวัล เป็นกลุ่มที่มองความพึงพอใจจากรายได้ เงินเดือน และผลตอบแทนอื่นๆ กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (Manchester Business School)
4. กลุ่มอุดมการณ์ทางการจัดการมองความพึงพอใจจากพฤติกรรมการบริหารงานขององค์กร ได้แก่ Crogier M. และ Coulter G.M.
5. กลุ่มเนื้อหาของงานและการออกแบบงาน ความพึงพอใจงานเกิดจากเนื้อหาของตัวงาน กลุ่มแนวคิดนี้มาจากสถาบันทาวิสตอค (Tavistock Institute) มหาวิทยาลัยลอนดอน

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ Maslow (อ้างถึงใน ธีรภานันท์ นีกรพงษ์สิน, 2544 : 11)

Abraham Maslow เป็นผู้วางรากฐานจิตวิทยามนุษยนิยม เขาได้พัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาของอเมริกันเป็นอันมาก ทฤษฎีของเขามีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า การตอบสนองแรงขับเป็นหลักการเพียงอันเดียวที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ Maslow มีหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับแรงจูงใจ โดยเน้นในเรื่องลำดับขั้นความต้องการ เขามีความเชื่อว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการอันใหม่ที่สูงขึ้นแรงจูงใจของคนเรามาจากความต้องการพฤติกรรมของคนเรา มุ่งไปสู่การตอบสนองความพอใจ Maslow แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับด้วยกัน ได้แก่

1. มนุษย์มีความต้องการ และความต้องการมีอยู่เสมอ ไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจสำหรับพฤติกรรมต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของคนซ้ำซ้อนกัน บางทีความต้องการหนึ่ง ได้รับการตอบสนองแล้วยังไม่สิ้นสุดก็เกิดความต้องการด้านอื่นขึ้นอีก

4. ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับขั้น ความสำคัญกล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง

5. ความต้องการเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง

ลำดับความต้องการพื้นฐานของ Maslow เรียกว่า Hierarchy of Needs มี 5 ลำดับขั้น ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการปัจจัย 4 เช่น ต้องการอาหารให้อิ่มท้อง เครื่องนุ่งห่มเพื่อป้องกันความร้อน หนาวและอุจาดตา ยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันแดด ฝน ลม อากาศร้อน หนาว และสัตว์ร้าย ความต้องการเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน จึงมีความต้องการพื้นฐานขั้นแรกที่มนุษย์ทุกคนต้องการบรรลุให้ได้ก่อน

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) หลังจากที่มีมนุษย์บรรลุความต้องการด้านร่างกาย ทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ในขั้นแรกแล้ว จะมีความต้องการด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้นต่อไป เช่น หลังจากมนุษย์มีอาหารรับประทานจนอิ่มท้องแล้วได้เริ่มหันมาคำนึงถึงความปลอดภัยของ อาหาร หรือสุขภาพ โดยหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องสารพิษที่ติดมากับอาหาร ซึ่งสารพิษเหล่านี้อาจสร้างความไม่ปลอดภัยให้กับชีวิตของเขา เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belonging and love needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากการที่มีชีวิตอยู่รอดแล้ว มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแล้ว มนุษย์จะเริ่มมองหาความรักจากผู้อื่น ต้องการที่จะเป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ ที่ตนเองครอบครองอยู่ตลอดไป เช่น ต้องการให้พ่อแม่ พี่น้อง คนรัก รักเราและต้องการให้เขาเหล่านั้นรักเราคนเดียว ไม่ต้องการให้เขาเหล่านั้นไปรักคนอื่น โดยการแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นต้น

4. ความต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น (Esteem needs) เป็นความต้องการอีกขั้นหนึ่งหลังจากได้รับความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความรักและเป็นเจ้าของแล้ว จะต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น ต้องการได้รับเกียรติจากผู้อื่น เช่น ต้องการการเรียกขานจากบุคคลทั่วไปอย่างสุภาพ ให้ความเคารพนับถือตามควร ไม่ต้องการการกดขี่ข่มเหงจากผู้อื่น เนื่องจากทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

5. ความต้องการความเป็นตัวตนอันแท้จริงของตนเอง (Self-actualization needs) เป็นความต้องการขั้นสุดท้าย หลังจากที่ผ่านมาความต้องการความเป็นส่วนตัว เป็นความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ลดความต้องการภายนอกลง หันมาต้องการสิ่งที่มีและเป็นอยู่ ซึ่งเป็น

ความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ แต่ความต้องการในขั้นนี้มักเกิดขึ้นได้ยาก เพราะต้องผ่านความต้องการในขั้นอื่นๆ มาก่อนและต้องมีความเข้าใจในชีวิตเป็นอย่างดี

ทฤษฎีความต้องการของ Alderfer หรือทฤษฎี E.R.G (Existence-Relatedness-Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็น 3 ประการ คือ (Feildman and Arnold, 1983 : 110) ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence needs) ความต้องการสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น (Relatedness needs) และ ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth needs)

ทฤษฎีความต้องการของ Muny สามารถอธิบายได้ว่า ในเวลาเดียวกันบุคคลอาจมีความต้องการด้านใดด้านหนึ่งที่จำเป็นและสำคัญเกี่ยวกับการทำงานซึ่งมีอยู่ 4 ประการ คือ ความต้องการความสำเร็จ (Needs for achievement) ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Needs for affiliation) ความต้องการอิสระ (Needs for autonomy)

ทฤษฎีความต้องการแสวงหาของ McClelland เป็นทฤษฎีที่บุคคลมุ่งความต้องการเฉพาะอย่างมากกว่าความต้องการอื่น ๆ ความต้องการความสำเร็จเป็นความปรารถนาที่บรรลุเป้าหมายซึ่งมีลักษณะท้าทาย ทฤษฎีนี้ทำความเข้าใจถึงรูปแบบการจูงใจความต้องการพื้นฐาน 3 ประการ คือ ความต้องการอำนาจ (Needs for power) ความต้องการผูกพัน (Needs for affiliation) ความต้องการความสำเร็จ (Needs for achievement)

จากความหมายของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับในสิ่งที่ต้องการ หรือเมื่อความต้องการบรรลุตามความประสงค์ที่ได้วางไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างและใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โรงเรียนบ้านผาแดง สรุปได้ดังนี้

ดวงคิด วงศ์ภักดิ์ (2539) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

วันไชย ไทยใหม่ (2539) ได้ศึกษาการใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปราณี สมณา (2540) ได้กล่าวถึงการใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียน ชาวเขา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแม่ต๋อนวิทยาคม อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ว่าผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการใช้แบบฝึกสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึก อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริลักษณ์ สกวลวิทย์ (2541) ได้ศึกษาแบบฝึกการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วย แม่กด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์การ ออกเสียงและการเขียนคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุริพร ภูณา (2541) ได้ศึกษาการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนคำที่มีตัวสะกดมาตราแม่กน สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่าอาข่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านห้วยขม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนมีทักษะในการเขียนคำที่มีตัวสะกดมาตราแม่กนในระดับที่สูงขึ้น และความก้าวหน้า ในการเขียนคำที่มีตัวสะกดมาตราแม่กนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ณรงค์ เตชะ (2546) ได้กล่าวถึงแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดคำที่มีตัวการันต์ สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเขียน สะกดคำที่มีตัวการันต์ของนักเรียนหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดคำที่มีตัวการันต์ สูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดคำที่มีตัวการันต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

มยุรา อมรวิไลกุล (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทยด้วยวิธี การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้ภาษาไทยเป็น ภาษาที่สอง พบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ร้อยละ 65 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 78.66

สุพัตร จันทร์แดง (2547) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาวเขามีประสิทธิภาพ 69.60/74.86

วัชร ทาวงศ์ (2549) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงและการเขียนตัวสะกดท้ายคำ สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงและการเขียนสะกดท้ายคำ สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขา มีประสิทธิภาพ 96.69/93.04

ทิพวิมล วรรณชัย (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาการเขียนของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ โดยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการเรียนดีขึ้น คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สุภาภรณ์ สิงห์คำ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสม พบว่าคะแนนทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 65.00 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 72.73

ทิพย์วรรณ มีทรัพย์ทอง (2555) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน การเขียนคำมาตราตัวสะกดชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านการเขียนคำมาตราตัวสะกด เฉลี่ยในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87

สุจิตรา หมอยา (2555) ได้สร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านการเขียนคำในมาตราตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านการเขียนคำในมาตราตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลงานวิจัยดังกล่าว ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะภาษาโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สามารถช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะทางภาษาด้านการอ่านและการเขียนสูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนได้ฝึกทำกิจกรรมที่หลากหลายซ้ำๆ บ่อยๆ อย่างต่อเนื่องจากแบบฝึกเสริมทักษะ ดังนั้น แบบฝึกเสริมทักษะจึงเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาดีขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ด้านการอ่านและการเขียนสูงขึ้นกว่าเดิม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สภาพปัญหา

- ผู้เรียนใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
- การอ่านไม่ออก
- การเขียนไม่ได้

แบบฝึกเสริมทักษะ

- วิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มสาระภาษาไทย
- วิเคราะห์ผู้เรียน
- รวบรวมและหลักการอ่าน
- รวบรวมและหลักการเขียน
- การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ
- รวบรวมความตั้งใจ
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลลัพธ์และผลกระทบ

- แบบฝึกเสริมทักษะที่มีประสิทธิภาพ
- หัตถ์การอ่านทักษะการอ่าน
- หัตถ์การอ่านทักษะการเขียน
- ความตั้งใจของผู้เรียน
- แนวทางการแก้ปัญหาการอ่านและการเขียนสำหรับนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

